

ชนิดพันธุ์ปลาเสือตอ

โกศล ศรีพุดนิพนธ์

กลุ่มงานวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพสัตว์น้ำจืด

ปลาเสือตอ ในอดีตเป็นปลาที่มีความชุกชุมในบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ และลุ่มน้ำเจ้าพระยาของประเทศไทย แต่เนื่องจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ปลาเสือตอที่มีอยู่ในธรรมชาติลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว และสูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติของประเทศไทย ปัจจุบันปลาเสือตอนิยมนำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม และมีการนำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยรูปทรงและสีสันทึบที่สวยงามทำให้ปลาเสือตอมีราคาสูง ซึ่งชื่อของปลาชนิดนี้ได้มาจากสีสันทึบที่มีลายสีดำคาดบนพื้นสีเหลือง เหมือน “เสือ” ในธรรมชาติมักพบบริเวณตอไม้ใหญ่ และบริเวณพรรณไม้้ำอยู่ จึงถูกเรียกว่า “ปลาเสือตอ” ปลาเสือตอจัดเป็นปลาที่มีรสชาติดีเป็นเมนูขึ้นชื่อของจังหวัดนครสวรรค์ ลักษณะทั่วไป ลำตัวแบน ปากยึดหดได้ สีพื้นลำตัวเป็นสีเหลืองนวล หรือสีเหลืองน้ำตาล และมีแถบสีดำขนาดใหญ่ พาดขวางลำตัว บริเวณหัว แผ่นปิดเหงือก ลำตัว และคอดหาง ปัจจุบันอนุกรมวิธานได้แบ่งปลาเสือตอนักออกเป็น ๕ ชนิด ได้แก่ เสือตอลายใหญ่ เสือตอลายคู่ เสือตอลายเล็ก เสือตอปาบัวนิวกินี และกะพงลาย โดยที่อนุกรมวิธาน (Taxonomy) ของปลาเสือตอมีดังนี้

ที่มา: <http://www.fishbase.org/Photos/ThumbnailsSummary.php?ID=50395>

Phylum	Chordata
Class	Actinopterygii
Order	Perciformes
Family	Datnioididae
Genus	<i>Datnioides</i>

ในปี พ.ศ. ๒๓๙๖ นักอนุกรมวิธานชื่อ Pieter Bleeker ได้ตั้งชื่อปลาชนิดใหม่ขึ้นชื่อว่า *Coius microlepis* (Bleeker, 1854) จัดอยู่ใน

วงศ์ Coiidae โดยมีชื่อไทยว่า ปลาเสือตอ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ Tyson R. Roberts และ Maurice Kottelat ได้รายงานปลาชนิดใหม่ซึ่งแยกออกมาจาก *Coius microlepis* (Bleeker, 1854) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Coius undecimradiatus* Roberts & Kottelat, 1994 หรือชื่อไทยว่า ปลาเสือตอลายเล็ก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ Dr. Maurice Kottelat ได้จำแนกปลาเสือตอลายใหญ่ที่พบบริเวณประเทศไทยและแถบอินโดจีนออกมาเป็น *C. pulcher* Kottelat, 1998 แยกออกมาปลาเสือตอลายใหญ่ (ลายคู่) ที่พบบริเวณแถบเกาะบอร์เนียว เกาะสุมาตรา ซึ่งยังคงใช้ชื่อ *C. microlepis* (Bleeker, 1854) เหมือนเดิม และจำแนกปลาเสือตอให้อยู่ในวงศ์ Datnioididae และเปลี่ยนชื่อสกุลจาก *Coius* เป็นสกุล *Datnioides*

ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนจากแถบที่แสดงขึ้นมาในแต่ละชนิดของปลาเสือตอ ในที่นี้จะนับแถบที่ ๑ คือ แถบที่พาดผ่านแผ่นเปิดเหงือก โดย *D. pulcher* (Kottelat, 1998) มีจำนวน ๕ แถบ แถบสีดำพาดขวางขนาดใหญ่ พื้นที่สีดำกลางลำตัว มีความกว้างขนาดใกล้เคียงกับพื้นที่เหลือง ส่วน *D. microlepis* Bleeker, 1985 มีจำนวน ๖-๗ แถบ ซึ่งเป็นแถบสีดำคู่บริเวณกลางตัวขนาดใหญ่ หรือบางตัวอาจเป็นเพียงลายที่แซมขึ้นมาไม่พาดผ่านข้างตัว สำหรับ *D. undecimradiatus* (Roberts and Kottelat, 1994) แถบสีดำจะมีขนาดเล็กกว่าพื้นที่เหลืองอย่างชัดเจน และมีจำนวนแถบไม่เกิน ๕ แถบ ส่วน *Datnioides polota* (Hamilton, 1822) ลำตัวยาว ส่วนหัวลาดแหลม พื้นที่สีเหลืองอ่อน แถบบนลำตัวมีขนาดเล็ก ๖-๗ แถบ และ *Datnioides campbelli* Whitley, 1939 มีแถบสีดำขนาดใหญ่ ๕-๖ แถบ และมีลายประสีดำกระจายอยู่ทั่วตัว การจำแนกชนิดมีรายละเอียดดังตารางที่ ๑

ซึ่งในปัจจุบันปลาเสือตอลายใหญ่ *D. pulcher* (Kottelat, 1998) เป็นปลาที่ถูกจัดอยู่ในสัตว์ป่าคุ้มครอง จำพวกปลาในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เน้นการควบคุมและคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าทั้งในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีบทบัญญัติในการควบคุมการค้า การครอบครอง การเพาะพันธุ์ การค้า การเคลื่อนย้าย กิจกรรมสวนสัตว์สาธารณะรวมถึงการนำเข้า ส่งออก และนำผ่าน และมีการควบคุม ห้ามมิให้ผู้ใด ล่า ครอบครอง ค้า เพาะพันธุ์ นำเข้า ส่งออก นำผ่านโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยมีบทลงโทษระวางจำคุกไม่เกิน ๔ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้นผู้ที่ต้องการมีปลาเสือตอไว้ในครอบครองจะต้องทำหนังสือขออนุญาต และได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมประมง ตามมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ และจะต้องปฏิบัติตามกฎและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต

ตารางที่ ๑ การจำแนกชนิดปลาเสือตอ

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ชื่อสามัญ	แหล่งที่พบในธรรมชาติ	ลักษณะเด่น	ครีบหลัง	ครีบกัน	ซี่เหงือก	เกล็ดเส้นข้างลำตัว
ปรับปรุงจาก www.youfish.com <i>Datnioides pulcher</i> (Kottelat, 1998)	เสือตอลายใหญ่	Siamese Tiger Perch	ในอดีตเคยพบที่แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน่าน และบึงบอระเพ็ด ปัจจุบันพบในประเทศไทย เวียดนาม และในโตเนสลาป ประเทศกัมพูชา	ลำตัวอวบหนา ส่วนหัวไม่ลาด พื้นตัวสีเหลือง แถบสีดำขนาดใหญ่บนลำตัวมี 5 แถบ โดยแถบที่ 1 เริ่มจากแถบหลังหัวพาดผ่านที่เปิดเหงือกพาดผ่านลงสู่หน้าครีบท้อง แถบที่ 2 เริ่มต้นระหว่างก้านครีบแข็งของครีบหลังอันที่ 1 และ 2	XII(15-16)	III(9-11)	18-21	100-105
ปรับปรุงจาก www.youfish.com <i>Datnioides microlepis</i> Bleeker, 1854	เสือตอลายคู่	Finescale Tiger Fish	พบบริเวณเกาะบอร์เนียว เกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย	ลำตัวอวบหนา ส่วนหัวลาดแหลม พื้นตัวสีเหลือง แถบสีดำบนลำตัวมี 7 แถบ บางตัวอาจเป็นเพียงลายที่แซมขึ้นมาไม่คาดผ่านข้างตัว	XII(15-16)	III(9-11)	18-21	100-105
ปรับปรุงจาก www.youfish.com <i>Datnioides undecimradiatus</i> (Roberts and Kottelat, 1994)	เสือตอลายเล็ก	Mekong Tiger Perch	บริเวณแม่น้ำมูลตอนล่าง และพบมากในลุ่มแม่น้ำโขง และแม่น้ำสาขารวมถึงตอนใต้ของประเทศจีน และตอนล่างของประเทศเวียดนาม	ลำตัวบาง พื้นตัวสีเหลืองอ่อน แถบสีดำขนาดเล็ก จำนวน 4 แถบ จุดเริ่มต้นแถบสีดำเส้นที่ 2 ที่ระหว่างก้านครีบแข็งของครีบหลังอันที่ 4 และ 5	XII(16-19)	III(10-11)	16-18	108

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ชื่อสามัญ	แหล่งที่พบในธรรมชาติ	ลักษณะเด่น	ครีบหลัง	ครีบกัน	ซี่เหงือก	เกล็ดเส้นข้างลำตัว
ปรับปรุงจาก www.youfish.com <i>Datnioides campbelli</i> Whitley, 1939	เสียดอปลาป่วนิวกินี	-	พบบริเวณปากแม่น้ำและชายฝั่งปาปัวนิวกินี และแถบอิเรียนจายา ประเทศอินโดนีเซีย	ลำตัวอวบหนา พื้นตัวสีเหลือง แถบสีดำขนาดใหญ่ 5-6 แถบและมีลายประสีดำกระจายอยู่ทั่วตัว	XII(14-15)	III(10)	15-17	42-43
ปรับปรุงจาก www.youfish.com <i>Datnioides polota</i> (Hamilton, 1822)	กะพงลาย	Barred Tiger Fish	พบบริเวณน้ำกร่อย พบตั้งแต่แถบประเทศอินเดียจนถึงประเทศอินโดนีเซีย	ลำตัวยาว ส่วนหัวลาดแหลม พื้นตัวสีเหลืองอ่อน แถบบนลำตัวมีขนาดเล็ก 6-7 แถบ	XII(13-14)	III(8-9)	20-23	40-70

สำหรับการจำแนกปลาเสือตอด้วยแถบดำนั้นยังไม่มี ความชัดเจน โดยที่แถบดำของปลาเสือตอมีการแปรเปลี่ยนได้ ทำให้ที่ความแตกต่างระหว่าง *Datnioides pulcher* (Kottelat, 1998) กับ *Datnioides microlepis* Bleeker, 1854 นั้น ต้องอาศัยเทคนิคทางโครงสร้างทางพันธุกรรมเป็นแนวทางอธิบายถึงความแตกต่างได้แน่นอนที่สุด

เอกสารอ้างอิง

สุชิน ทองมี. ๒๕๑๕. การศึกษาชีวประวัติปลาเสือตอ. รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๕. สถานีประมงน้ำจืดจังหวัด นครสวรรค์. กองประมงน้ำจืด, กรมประมง. หน้า ๔๘-๖๑